

נטע ליפמן

האגודה הישראלית לאקולוגיה
ולמדעי הסביבה

ציטוט מומלץ

ליפמן נ. 2012. מה בין מדע, מדיניות
וסביבה. *אקולוגיה וסביבה* 3(4):
301-300.

בוגרי מחזור א' של 'ממשק - תכנית יישום מדע בממשל'

מה בין מדע, מדיניות וסביבה

בקצרה

גיליון חורף 2012 / כרך 3(4)

2 בדצמבר, 2012

מסופר על דוד בן-גוריון, ראש הממשלה הראשון של מדינת ישראל, שכשנדרש לדון בסוגיית קידום המדע בישראל הכריז כי "כל פעולתנו המשקית והתרבותית לא תתואר בלי שימוש מקסימלי בכיבושי המדע", לאמור: פיתוח המדע, הנגשתו, יישומו ושימוש בו לצורכי המדינה הנבנית - בתעשייה, במשפט, בכלכלה, בחברה ובבריאות. עמדתו זו של בן-גוריון נשמעה אמנם לראשונה בשנת 1949 בציטוט המפורסם, אך היה זה הקו המוביל בהוויית משילותו; המוח היהודי צריך להוביל את עתיד המדינה לא רק בהישגים מדעיים תאורטיים אלא גם ביישומם. ההשקעות המדעיות והאקדמיות צריכות בסופו של דבר למצוא את דרכן גם לשיפור החברה והמדינה.

חלפו מספר עשורים, מאז נוסדו כאן שבע אוניברסיטאות, עשרות מכללות, מכוני מחקר ומרכזי לימוד והכשרה, ועדיין דומה כי חלק נכבד מגוף הידע המדעי העצום בכלל, ומהידע האקולוגי-סביבתי בפרט, לא מצליחים לפלס את דרכם למקבלי החלטות.

ניתן להסביר כשל זה בשלושה מקורות חולשה מרכזיים: הראשון הוא מיעוט תקשורת בונה בין הקהילה המדעית ובין מקבלי החלטות; השני הוא מיעוט אפשרויות להכשרת אנשי מקצוע במחקר מכוון-בעיות ובהנגשת ידע מדעי; השלישי - חוסר כללי בהסדרים מוסדיים, שתפקידם לערוך סקירה של ידע מדעי וסינתזה של מקורות מידע ולשלב ידע זה בתהליכי גיבוש מדיניות סביבתית [1]. אנשי האקדמיה מחד גיסא וקובעי המדיניות מאידך גיסא מבוצרים לא אחת במגדלים הגבוהים והמכובדים שלהם, והחיבור ביניהם הופך לעתים להיות קשה ומסורבל. השיח שונה, עולם המושגים אחר, לוח הזמנים אינו מתאים ובמקרים רבים רצונם של מקבלי החלטות להגיע לסיכום קונקרטי וחד-משמעי ייתקל באמירות דוגמת "אין אמת אחת" מצד אנשי האקדמיה או בהדגשת הצורך במספר מחקרי-תמך שיבססו טוב יותר את ממצאיהם העכשוויים.

כדי לגשר על כשלים אלה הקימה האגודה הישראלית לאקולוגיה ולמדעי הסביבה בשנת 2011 את **'ממשק - תכנית יישום מדע בממשל'**. התכנית שואפת לגבש מנהיגות צעירה של בוגרי אקדמיה ולהכשירם לפעול באופן אפקטיבי במגזר הציבורי, במטרה להיטיב את קבלת החלטות בתחומי הסביבה ולקדם את הדו-שיח בין הקהילה המדעית ובין קובעי המדיניות הציבורית בישראל. במשך שנה עוברים עמיתי התכנית מסלול הכשרה מקיף להכרת הזירה הציבורית, מפתחים מיומנויות להנגשת מדע, ומקבלים כלים להעצמה מקצועית. בד בבד עם הלימודים משתלבים העמיתים בתפקידי ייעוץ במוקדים מרכזיים של קבלת החלטות, שיש להן השלכה על סוגיות מדעיות וסביבתיות במשרדים וברשויות ציבוריות.

מחזור א' של התכנית הסתיים ביולי השנה. תוך זמן קצר הופנם בתוך משרדי הממשלה השונים הצורך האקוטי ביועץ מדעי-סביבתי לתמיכה בתהליכי קבלת החלטות ועיצוב המדיניות. כך, לדוגמה, קידם ד"ר עופר שטייניץ במשרד החקלאות ופיתוח הכפר פרויקט תמיכות בחקלאות תומכת סביבה (וכיום מנהל את אגף מערכות מידע ברשות הטבע והגנים); ד"ר ענת בונשטיין ניהלה וריכזה את התחום האקדמי של תחליפי נפט במשרד ראש הממשלה (וממשיכה בתפקיד גם לאחר סיום התכנית); ד"ר דרור צוראל סיפק ידע אקולוגי נדרש לזוועדות התכנון החופי במשרד הפנים (ומשמש כיום יועץ מדעי-סביבתי של מנהל התכנון במשרד הפנים); ד"ר ערן ברקוביץ' ריכז את תכנית הפעולה להיערכות לשינוי האקלים במשרד המדענית הראשית של המשרד להגנת הסביבה (ומשמש כיום יועץ מדעי-סביבתי עצמאי למשרדי ממשלה, למוסדות אקדמיים ולחברות פרטיות); ד"ר יהונתן בר יוסף עמד בראש משלחת של התמ"ת להודו כדי לסייע בשילוב טכנולוגיות ישראליות בניקוי נהר הגאנגס (וממשיך גם הוא בתפקידו לאחר סיום התכנית); ד"ר מיכל סימוביץ' וד"ר אוהד קרני הובילו מטעם משרד התמ"ת והמשרד להגנת הסביבה, בהתאמה, את הטמעת רעיונות הצמיחה הירוקה בתוך משרדיהם (ד"ר קרני ממונה כיום על קיימות בעסקים במשרד להגנת הסביבה).

זוהי רשימה חלקית בלבד של הפרויקטים שבוגרי מחזור א' של התכנית היו אמונים עליהם, והיא חושפת את מגוון הנושאים שמומחה, המוכשר לעבוד לצד בכירים בממשל, יכול להשפיע עליהם. בימים אלה משתלבים עמיתי מחזור ב' בתפקידים שונים במשרדי הממשלה (ראו מסגרת).

'ממשק - תכנית יישום מדע בממשל' - עמיתי מחזור ב'

<p>ד"ר חנית אולונבסקי, יועצת מדעית למדענית הראשית במשרד להגנת הסביבה ד"ר סיניה נתניהו</p> 	<p>גבי אפרת דינרמן, יועצת מדעית במנהלת לתחליפי נפט, במשרד ראש הממשלה, לצד סגן מנהל המנהלת מר שניא דגן</p> 	<p>ד"ר אורית גינזבורג, יועצת מדעית במשרד החקלאות, בחטיבה לתכנון, מחקר וכלכלה לצד מר אורי צוק בר מנהל החטיבה</p>
<p>גבי נטע טנר, יועצת מדעית ברשות המים, לצד מנהל אגף התפלה מר אברהם טנא</p> 	<p>ד"ר דוד אסף, יועץ מדעי במנהל סביבה ופיתוח בר-קיימא במשרד התמ"ת, לצד המנהל מר דרון אברהמי</p> 	<p>ד"ר איילת ולטר, יועצת מדעית במשרד האנרגיה והמים לצדו של המדען הראשי ד"ר שלמה ולד</p>
<p>ד"ר שי רייכר, יועץ מדעי במשרד הבריאות, לצד ראש שירותי בריאות הציבור פרופ' איתמר גרוטו</p> 		

כעת, כש"פסגות הידע" נכבשות מזה שנים על-ידי מיטב החוקרים בישראל, הנגשת הידע, הפיכתו לישים והטמעתו בממשלה מוכיחות עצמן לא רק כנדרשות וכחסרות, אלא גם כיעילות וכמועילות.

מקורות

1. חיבור בין מדע ומדיניות סביבתית וקבלת החלטות בישראל. דו"ח ועדה מייעצת בין-לאומית ליד הנדיב (קרן רוטשילד) והאגודה הישראלית לאקולוגיה ומדעי הסביבה. 2009.